

**“Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje
u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje”**

Sadržaj

I. Pregled razvoja profesionalnog usmjeravanja u Republici Hrvatskoj	3
a) Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja (1931.-1948.)	4
b) Razdoblje od 1952. do 1991. godine	5
c) Razdoblje nakon 1991. godine	8
II. Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje	9
a) Hrvatski zavod za zapošljavanje	9
b) Rad s nezaposlenim osobama i tražiteljima zaposlenja	10
c) Profesionalna rehabilitacija	12
d) Profesionalno usmjeravanje učenika osnovnih i srednjih škola	13
e) Planirani projekti, primjena EU strategija i smjernica	16
III. Literatura	19

I. Pregled razvoja profesionalnog usmjeravanja u Republici Hrvatskoj

Institucionalizirani počeci profesionalnog usmjeravanja u svijetu (Ured za profesionalno usmjeravanje, Boston, 1908., prema Koren, 2007.) vezuju se uz osnivače i prve praktičare koji su po usmjerenju bili psiholozi. Daljnji razvitak profesionalnog usmjeravanja usko je vezan s napretkom psihološke teorije i prakse kakvu danas znamo, a posebno s razvojem diferencijalne psihologije i psihotehnike te izradom psiholoških mjernih instrumenata.

Prva ustanova za profesionalno usmjeravanje u Republici Hrvatskoj osnovana je na inicijativu psihologa dr. Ramira Bujasa. Dana 19. lipnja 1931. godine donesen je Statut o uspostavi „Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja“ u okviru Zavoda za unapređivanje obrta Komore za trgovinu, industriju i obrt u Zagrebu. Početak rada Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja može se smatrati počecima razvoja stručnog upravljanja ljudskim potencijalima u Hrvatskoj.

Danas, 80 godina kasnije, aktivnosti profesionalnog usmjeravanja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u radu s nezaposlenim osobama i tražiteljima zaposlenja te učenicima osnovnih i srednjih škola predstavljaju alat politike tržišta rada te doprinose usklađivanju vještina traženih na tržištu rada. Rezolucija o cjeloživotnom profesionalnom usmjeravanju definira profesionalno usmjeravanje kao „skup različitih aktivnosti koje pojedincima omogućuju identificirati vlastite mogućnosti, kompetencije i interese u različito doba života, kako bi donijeli odluke o obrazovanju, osposobljavanju i zapošljavanju i upravljali vlastitom profesionalnom karijerom“ (Vijeće ministara EU, svibanj 2004.).

Djelatnosti vezane za pružanje pomoći u vezi izbora karijere, profesionalno savjetovanje i informiranje ostali su sastavni dio djelatnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje do danas.

a) Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja (1931. - 1948.)

Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja osnovana je 19. lipnja 1931. godine, a s radom je započela 2. siječnja 1932. godine. Zadaća Stanice bilo je savjetovanje mladih i odraslih koji se nalaze pred izborom, odnosno promjenom zanimanja.

Uz Stanicu za savjetovanje za izbor zvanja vežu se i počeci sustavno organiziranog profesionalnog savjetovanja i profesionalnog usmjeravanja uopće. Najvažnija obilježja djelovanja pri tome bili su sistematičnost i primjena naprednijih znanstvenih metoda toga vremena. Primjerice, u doba početka rada Stanice provođenje psihologijskog testiranja nazivano je «psihotehnički pregled», i taj izraz je iz službene terminologije nestao tek 1955. godine (Matešić, 2010).

Rad Stanice bio je od osnutka određen „Pravilnikom Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja“ koji je osim formalno-pravnih i općih odredbi vezanih uz osnivanje i rad Stanice sadržavao i odredbe vezane uz stručni rad. Od samog početka naglasak je stavljan na interdisciplinarni pristup u kojem su značajnu ulogu imali psiholozi.

Važne odrednice stručnog rada bile su da se savjetovanje osniva na ispitivanju tjelesnih i psihičkih sposobnosti pojedinca i njegova gospodarskog stanja te zahtjeva zanimanja i njihovih gospodarskih predviđanja. Liječnik, psiholog i savjetnik morali su se u svojim stručnim mišljenjima i opažanjima stalno dopunjavati a Pravilnikom su utvrđene vrste kandidata koji se upućuju na liječnički pregled i psihološku obradu, i slučajevi kada se to obavlja. U metodičkom je pogledu određeno Pravilnikom da savjetnik Stanice utvrđuje cjelokupnu sposobnost ispitanog pojedinca na osnovi ispitivačkih nalaza učitelja, liječnika i psihologa uzevši u obzir sklonosti i vještine pojedinca, kao i gospodarske prilike odabranog zanimanja. Također, Pravilnik je obvezivao savjetnika i druge stručnjake na suradnju s privrednim radionicama i zavodima, s privrednim organizacijama, burzama rada, komorama, školama, kako bi bili obaviješteni o raspoloživim mjestima za naukovanje i zahtjevima zanimanja (Spomenica Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje od 1906. do 2006.).

Iz navedenog je prepoznatljivo kako su od samog početka rada u Stanici za savjetovanje pri izboru zvanja bili prisutni visoki stručni standardi i multidisciplinarni pristupi. Prvi operativni stručni tim činili su dr. Zlatko Pregrad i liječnik dr. Aurel Forenbacher, uz savjetodavnu i neposrednu uključenost dr. Ramira Bujasa. Sve do 1948., u Stanici kao i u Zavodu za psihologiju i fiziologiju rada aktivan stručni rad nastavili su psiholozi Zoran Bujas, Angeline Borić, Milutin Dobrenić, Jelena Kajfeš i Boris Petz, koje možemo smatrati pionirima primijenjene psihologije u Hrvatskoj. Prisutstvo dr. Ramira Bujasa osiguravalo je psihotehničke standarde toga vremena, osobito kroz suradnju s poznatim pariškim znanstvenim ustanovama.

Krajem siječnja 1937. Stanica se preselila u nove prostorije u zgradi Javne burze rada u Zvonimirovoj ulici br. 15, te su od tada liječnik i psiholozi imali svoje sobe i laboratorije, dvoranu za testiranje, te čekaonicu za posjetioce. 1948. godine zbog političko-ideoloških razloga obje institucije, Stanica i Zavod za psihologiju i fiziologiju rada, su ukinute a od 1948. do 1951. godine bila je zabranjena upotreba testova, jer su testovi smatrani zapadnjačkim ideološkim postupkom koji potpomaže klasnu reprodukciju, te su već tada bili zabranjeni u Sovjetskom Savezu kao „nenaučni način rada“ (Matešić, 2010.). Zabrana upotrebe testova zadržala se do 1951. godine, a zbog međunarodnih zahtjeva, 1952. godine ponovo se osniva Savjetovalište za izbor zvanja.

b) Razdoblje od 1952. do 1991. godine

Nakon što je s radom ponovo započelo Savjetovalište za izbor zvanja u Zagrebu (1952.), u razdoblju od 1957. do 1960. osnivaju se centri za profesionalno usmjeravanje mladih, prvo u većim gradovima (Splitu, Rijeci, Karlovcu i Varaždinu) a zatim i drugim gradovima.

U lipnju 1957. osniva se **Centar za profesionalno usmjeravanje mladih** u Zagrebu, čime prestaje djelovanje Savjetovališta za izbor zvanja. Osnovni zadaci Centra bili su upoznavanje učenika s različitim zanimanjima i uvjetima rada, provođenje profesionalnog usmjeravanja u suradnji s nastavnicima škola, razrada i unaprjeđenje metoda djelovanja (npr. održavanjem seminara za nastavnike i sl.), obrada i priprema podatka o traženim zanimanjima na tržištu rada i mogućnostima školovanja u strukovnim školama i na fakultetima, pružanje savjeta o izboru zanimanja učenicima na osnovi posebnih pregleda (medicinsko-psihološke obrade), suradnja s ustanovama socijalne skrbi te službom posredovanja pri zapošljavanju na poslovima profesionalne rehabilitacije i prekvalifikacije osoba s umanjenom radnom sposobnošću

U razdoblju od 1955. do 1960. dolazi do izrade sustavnih programa profesionalnog usmjeravanja te se donosi zakonska legislativa kojoj se po prvi puta službeno uređuje djelatnost profesionalnog usmjeravanja (Koren, 2007.). „Zakon o službi za zapošljavanje radnika“ (1960.) konačno institucionalizira profesionalno usmjeravanje te se tada Savjetovališta integriraju u novoosnovane Zavode za zapošljavanje. Pri kraju 1965. godine u 20 od ukupno 38 područnih službi Zavoda bili su posebno formirani **Sektori za profesionalno usmjeravanje i zapošljavanje** podijeljeni u dvije radne skupine – profesionalno informiranje i psihologijska ispitivanja (Spomenica Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje od 1906. do 2006.).

Konkretniji rad na aktivnostima profesionalnog usmjeravanja u školama započinje 1955. godine. U svrhu promocije profesionalnog usmjeravanja koristio se dokumentacijski materijal za upoznavanje učenika i roditelja o zanimanjima i mogućnostima zapošljavanja. Jedan od primjera tiskanog materijala bila

je brošura „Izbor zanimanja“ tiskana u 800 primjeraka i besplatno distribuirana u učeničke domove, obrazovne institucije i sl. Uspostavom sve intenzivnije suradnje sa školama omogućeno je tiskanje monografija o školama i zanimanjima traženim na tržištu rada, uvođenje sata za profesionalno usmjeravanje u nastavni program, obilježavanje tjedna profesionalnog usmjeravanja, izdavanje brošure „Kamo nakon osnovne škole“, brošure o uvjetima upisa na fakultete i sl.

U ovom razdoblju jača povezanost djelatnosti profesionalnog usmjeravanja s gospodarskim organizacijama, te je potaknut razvoj i osposobljavanje organizacija da se i same počnu baviti profesionalnim informiranjem, izradom monografija zanimanja i profila kadrova koji su im potrebni. Suradnja Zavoda sa školama na provođenju anketiranja učenika osnovnih i srednjih škola bila je jedna od vrlo značajnih aktivnosti profesionalnog usmjeravanja koja se održala do danas. Anketama se utvrđivao interes mladih za pojedina zanimanja, socijalni status učenika, zapreke pri izboru zanimanja, profesionalne namjere, te kako procjenjuju vlastite sposobnosti, uspjeh i slično. Godine 1957. provedeno je opsežno anketiranje učenika osmih razreda osnovnih škola („Anketa o nastavku školovanja učenika osmih razreda osnovnih škola“) nakon čega je uvedena redovna anketa za učenike osmih razreda osnovnih škola, a od 1960. Zavod je proizvodio i obrađivao anketu namijenjenu i maturantima gimnazija (Tarbuk, 1982.).

Udružene samoupravne interesne zajednice za zapošljavanje (skr. USIZ) bile su osnovne ustrojbene jedinice u razdoblju od 1975. do 1990. godine organizirane na razini tadašnjih općina (ukupno je bilo osnovano 112 SIZ-ova). Poslovi zapošljavanja preneseni su u potpunu nadležnost tadašnje Socijalističke Republike Hrvatske, „Zakonom o zapošljavanju“ iz 1975. najcjelovitije je definirana djelatnost profesionalnog usmjeravanja koja dobiva materijalnu, financijsku i organizacijsko - kadrovsku osnovicu, a psiholozi nastavljaju svoj rad u novoj Zajedničkoj stručnoj službi Udružene zajednice. Uvedeno je pravo na profesionalno usmjeravanje i pravo na stručnu pomoć pri izboru škole, zanimanja i radnog mjesta.

U ovom razdoblju na razvoj profesionalnog usmjeravanja u organizacijskom i stručno-metodičkom pogledu odrazile su se reforme cjelokupne službe za zapošljavanje i sustava odgoja i obrazovanja. Cilj reforme sustava srednjeg školstva bio je uključivanje mladih u ona područja rada u kojima će pri završetku školovanja postojati veća mogućnost zaposlenja. 1976. godine izdana je „Uputa o provođenju profesionalnog informiranja u osnovnoj školi“ za nastavnike, koja razrađuje tematske cjeline s mogućnostima informiranja učenika u nastavi kao prvi sustavni pristup u razradi nastavnih predmeta u osnovnoj školi te povezivanja istih s profesionalnim usmjeravanjem. Dolazi do pripreme i emitiranja reportaža s didaktičkim filmovima o pojedinim zanimanjima, te emitiranja emisija na radio postajama s temom izbora zanimanja.

Profesionalno usmjeravanje učenika s teškoćama u razvoju ili zdravstvenim teškoćama predstavlja važnu stepenicu u procesu njihova osamostaljivanja

za samostalan život i rad. Pri tom je naglasak stavljen na preostalim radnim sposobnostima, odnosno na pozitivnom stajalištu što pojedinac može raditi. Još 1960. godine donesen je „Pravilnik o kategorizaciji i evidenciji djece ometene u fizičkom i psihičkom razvitku“ (Belov, 1982.) na temelju kojeg su postupkom profesionalnog usmjeravanja obuhvaćeni svi učenici specijalnih osnovnih škola, a savjet o najprikladnijem zanimanju, kao i danas, donosio se u suradnji sa stručnim osobljem odgojno obrazovnih ustanova koje su preuzimale brigu o realizaciji obrazovnog programa.

U radu s odraslim osobama s invaliditetom i osobama s faktorima otežane zapošljivosti koji su se nalazili u evidenciji USIZ-a potrebu psihologijsko-medicinske obrade utvrđivao je socijalni radnik - savjetnik za zapošljavanje, nakon čega je stručni tim utvrđivao preostalu radnu sposobnost za obavljanje poslova, utvrđivao mogućnost dokvalifikacije, prekvalifikacije i stručnog osposobljavanja u redovnim uvjetima ili uvjetima zaštitne radionice, te provjeravao sposobnosti za nastavak školovanja.

U ovom razdoblju, sve više se naglašava profesionalno usmjeravanje u perspektivi budućeg profesionalnog razvoja, a prognostička valjanost savjeta ocjenjuje se u odnosu na karijeru uzimajući u obzir radni vijek pojedinca, radnu uspješnost, mobilnost na tržištu rada i sl. (prijelaz s ‘modela zanimanja’ na ‘model karijere’).

U razdoblju od 1952. do 1991. Republički zavod za zapošljavanje radnika postaje glavni i najveći izdavač psihologijskih testova. Tome u prilog govori podatak da je u tom razdoblju Zavod objavio 40 publikacija vezanih uz standardizaciju i evaluaciju psihologijskih testova (Matešić, 2006., vol.9, br.1). Godine 1964. donesen je i dugoročni program znanstveno-istraživačkog rada (Spomenica Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje od 1906. do 2006., 2 izdanje).

c) Razdoblje nakon 1991. godine

Razdoblje od 1991., odnosno osamostaljenja Republike Hrvatske do danas, karakterizirano je društveno - ekonomskim posljedicama ratnog i poratnog vremena uz velike teškoće u zapošljavanju, probleme prekvalifikacije i zapošljavanja invalida domovinskog rata, smanjenu mobilnost radne snage, itd.

Nakon proglašenja samostalnosti Republike Hrvatske 1991. godine, Zavod za zapošljavanje djelovao je najprije u sastavu Ministarstva rada, socijalne skrbi i obitelji, naziv 'profesionalna orijentacija' mijenja se u 'profesionalno usmjeravanje' a novim Zakonom o zapošljavanju ("Narodne novine", broj 59 od 17. srpnja 1996.) Hrvatski zavod za zapošljavanje (u daljnjem tekstu Zavod) je javna ustanova u vlasništvu Republike Hrvatske koja obavlja poslove iz svoje djelatnosti kroz Središnju službu, 22 područne službe i 96 ispostava. Nadzor nad zakonitošću rada i općim aktima Zavoda obavlja Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva.

U okviru Zavoda djeluje Odjel pripreme za zapošljavanje u Središnjoj službi, te Odsjeci profesionalnog usmjeravanja i obrazovanja u Središnjoj i područnim službama Zavoda.

II. Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje

a) Hrvatski zavod za zapošljavanje

Hrvatski zavod za zapošljavanje (u daljnjem tekstu Zavod) javna je ustanova koja obavlja poslove iz svoje djelatnosti kroz Središnju službu, 22 područne službe i 96 ispostava. Nadzor nad zakonitošću rada i općim aktima Zavoda obavlja Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva.

Razvoj usluga Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje prema različitim skupinama korisnika temelji se na primjeni zakonskih propisa u području posredovanja pri zapošljavanju, profesionalne rehabilitacije, obrazovanja i dr. te primjeni svih zakonskih akata kojima se definira ustroj i rad Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, uključujući Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN 80/08, 94/09, 121/10), Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02, 33/05), Pravilnik o aktivnom traženju posla i raspoloživosti za rad (NN 39/09) i dr. Djelovanje Zavoda određeno je i Nacionalnim planom za poticanje zapošljavanja 2011.-2012. Zavod svoje aktivnosti planira i obavlja sukladno smjernicama i ciljevima definiranim u Strateškom planu Zavoda za razdoblje od 2008. do 2011. godine.

U svrhu praćenja ostvarenja postavljenih ciljeva, mjera i aktivnosti postavljaju se standardi kvalitete i definiraju potrebne kompetencije savjetnika Zavoda u svim ključnim i potpornim procesima. Također su utvrđeni i analiziraju se pokazatelji uspješnosti ključnih poslovnih procesa. Tijekom 2011. planira se donošenje Strateškog plana Zavoda za razdoblje 2011.- 2013.

Prema Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti priprema za zapošljavanje uključuje sljedeće:

- 1) profesionalno usmjeravanje,
- 2) upoznavanje metoda i tehnika aktivnog traženja posla,
- 3) obrazovanje za zapošljavanje,
- 4) profesionalnu rehabilitaciju.

Profesionalno usmjeravanje definira se kao skup različitih stručnih postupaka kojima se identificiraju mogućnosti, interesi i kompetencije korisnika, kako bi donijeli odluke o obrazovanju, osposobljavanju i zapošljavanju i upravljali vlastitim profesionalnim razvojem.

Profesionalno usmjeravanje u Zavodu uključuje informiranje, savjetovanje i praćenje profesionalnog razvoja. Usluge profesionalnog usmjeravanja pružaju se nezaposlenim osobama i ostalim tražiteljima zaposlenja, učenicima i studentima.

Tijekom 2005. je u sklopu programa CARDS 2001. donesen je dokument

“Standardi kvalitete profesionalnog usmjeravanja i selekcije u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje”. Svrha Standarda kvalitete jest osigurati korisnicima jedinstvene i prepoznatljive vrste usluga u svim područnim službama, lakše utvrđivanje potreba korisnika, lakša mogućnost praćenja, usporedbe i vrednovanja kvalitete te olakšano uvođenje u rad novih savjetnika.

b) Rad s nezaposlenim osobama i tražiteljima zaposlenja

Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi informiranje i savjetovanje nezaposlenih osoba s kojima savjetnici za zapošljavanje utvrđuju individualne profesionalne planove usmjerene aktivnom traženju posla i povećanju zapošljivosti. Provodi se procjena kompetencija nezaposlenih osoba koja u slučaju utvrđenih većih prepreka za zapošljavanje može uključivati primjenu dodatnih stručnih postupaka radi utvrđivanja psihofizičkog statusa. Putem grupnog informiranja korisnici dobivaju informacije o mogućnostima zapošljavanja u pojedinim granama djelatnosti, programima obrazovanja, financijskim potporama i uslugama drugih institucija obrazovanja/zapošljavanja.

Pristup uslugama profesionalnog usmjeravanja pri tome se temelji na tzv. ‘sustavu lijevka’, odnosno polazi se od toga da najveći broj korisnika bude informiran (putem grupnog i individualnog informiranja, samo-informiranja, računalnog programa Moj izbor, itd.), manji broj korisnika uključuje se u grupno savjetovanje a najmanji broj korisnika prolazi cjelokupni postupak psihološko-medicinske obrade, koji je najzahtjevniji te koristi najviše financijskih i ljudskih resursa. Kontinuirano se provode aktivnosti informiranja i savjetovanja mladih tražitelja prvog zaposlenja te učenika završnih razreda srednjih škola.

Individualno profesionalno savjetovanje uz procjenu radnih i osobnih mogućnosti nezaposlene osobe provodi se u cilju zapošljavanja, obrazovanja te upućivanja na profesionalnu rehabilitaciju. Savjetovanje provodi savjetnik za profesionalno usmjeravanje, najčešće psiholog ili drugi posebno educirani stručnjak za rad s pojedinim skupinama nezaposlenih osoba. U postupak savjetovanja također se može uključiti i liječnik specijalist medicine rada.

Grupno profesionalno savjetovanje nezaposlenih osoba/tražitelja posla provodi se u cilju unapređenja znanja i vještina aktivnog traženja posla. Osim standardiziranih radionica usmjerenih na unapređenje vještina aktivnog traženja posla u Zavodu se ovisno o potrebama regionalnog tržišta rada provode radionice namijenjene različitim ciljnim skupinama - dugotrajno nezaposlenima, mladima, osobama s invaliditetom i drugim osjetljivim skupinama.

Centar za informiranje i profesionalno savjetovanje (CIPS) je usluga koju područne službe Hrvatskog zavoda za zapošljavanje nude od 2003. svima kojima su potrebne informacije o mogućnostima zaposlenja, stanja na tržištu rada, zanimanjima, mogućnostima obrazovanja. CIPS-ovi djeluju na načelu

samopomoći (uz dežurnog savjetnika) za one kojima je potrebna pomoć. U CIPS-u je moguće korištenje računala za pisanje zamolbe i životopisa i pretraživanja slobodnih radnih mjesta. Kako bi se omogućio bolji pristup uslugama profesionalnog usmjeravanja svim građanima Republike Hrvatske planira se uspostava ovakvih Centara izvan prostora Zavoda za zapošljavanje.

Poslodavcima se najčešće pružaju usluge profesionalne selekcije, procjene individualnih potencijala kandidata, te savjetovanja u području upravljanja ljudskim resursima, osobito za mala i srednja poduzeća koja nemaju razvijene odjele ljudskih resursa. Pored profesionalnih selekcija Zavod poduzetima suočenim s teškoćama i njihovim zaposlenicima omogućava pomoć kroz tzv. mobilne timove, te pomaže zaposlenicima u pripremi za tržište rada u vrijeme dok su još zaposleni, odnosno pruža pomoć poslodavcima kod smanjene gospodarske aktivnosti i procesu restrukturiranja. Najčešće vrste usluga su grupna i individualna informiranja, savjetovanje, pomoć u samozapošljavanju, organiziranje interne burze rada i slično.

Obrazovne aktivnosti nezaposlenih osoba organiziraju se radi unapređenja zapošljivosti, te usklađivanja njihovih kompetencija s trenutnim i prognoziranim potrebama na tržištu rada. Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi obrazovne aktivnosti u okviru Mjera aktivne politike zapošljavanja (financiranje i sufinanciranje zapošljavanja i obrazovanja), ali i u suradnji s jedinicama lokalne i regionalne (područne) samouprave, te unutar različitih EU programa i fondova.

Hrvatski zavod za zapošljavanje prepoznao je važnost razvoja poduzetničke kompetencije kroz razvoj vještina upravljanja karijerom (engl. „career management skills“). Pod ovim pojmom misli se na skupinu kompetencija koje pojedincima i grupama omogućavaju da na strukturirane načine prikupljaju, analiziraju, sintetiziraju i organiziraju informacije o sebi, obrazovanju i zanimanjima; donose i provode odluke o nastavku obrazovanja i/ili uključivanju u svijet rada. Ove su kompetencije potrebne građanima osobito u tzv. tranzicijskim ili prijelaznim razdobljima. Razvoj kompetencija za upravljanje karijerom pridonosi zapošljivosti, te potiče socijalnu jednakost i uključivanje

Sve je značajnije djelovanje civilnog i privatnog sektora, samostalno i u suradnji s javnim sektorom, osobito prema specifičnim ciljnim skupinama. Neki primjeri su suradnja Zavoda sa Zajednicom saveza osoba s invaliditetom Hrvatske, Udruga Igra, Plavi telefon i slično. Značajna je i prisutnost različitih web portala, primjerice Institut za razvoj obrazovanja omogućava ažurne informacije o visokom obrazovanju, stipendiranju i drugo u Republici Hrvatskoj i inozemstvu.

c) Profesionalna rehabilitacija

Kako bi se sustavnije pristupilo rješavanju problema zapošljavanja osoba s invaliditetom, u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje djeluje Odsjek za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. U svim područnim službama Zavoda rade savjetnici za zapošljavanje osoba s invaliditetom posebno educirani u ovom području. U suradnji sa savjetnicima za profesionalno usmjeravanje obavlja se procjena radne sposobnosti nezaposlene osobe s invaliditetom koja uključuje i psihološko – medicinsku obradu. Nezaposlenim osobama s invaliditetom omogućeno je sudjelovanje i u različitim oblicima grupnog savjetovanja prilagođenim s obzirom na vrstu invalidnosti, čija je svrha poticanje aktivnog pristupa traženju posla, te ostvarivanje socijalne i psihološke potpore.

U 2010. godini u okviru IPA 2007-2009 programa Hrvatski zavod za zapošljavanje provodio je projekt „Poticanje intenzivnijeg uključivanja osoba s invaliditetom na tržište rada“. U sklopu projekta izrađena je studija „Položaj i potrebe osoba s invaliditetom na tržištu rada“ čiji su zaključci i preporuke bili temelj za izradu akcijskih planova za zapošljavanje osoba s invaliditetom u osam odabranih županija. Provedena je edukacija 89 savjetnika za zapošljavanje i profesionalno usmjeravanje osoba s invaliditetom. Priređene su tri vrste priručnika za savjetnike na tržištu rada, za osobe s invaliditetom te za poslodavce. U suradnji s Fondom za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom uspostavljen je jedinstveni web portal (www.fond.hr) koji objedinjuje relevantne informacije iz područja zapošljavanja i obrazovanja osoba s invaliditetom.

Zavod kontinuirano provodi različite mjere i aktivnosti potpore namijenjene i različitim drugim socijalno osjetljivim skupinama.

d) Profesionalno usmjeravanje učenika osnovnih i srednjih škola

Profesionalno usmjeravanje učenika završnih razreda osnovne i srednje škole predstavlja tzv. rane intervencije i ima preventivno značenje kao pomoć pri donošenju adekvatnih odluka o izboru obrazovnih programa i zapošljavanja.

Jednom godišnje Zavod provodi **Anketu profesionalnih namjera učenika osnovnih i srednjih škola**, temeljem kojih stručni tim i škole i Zavoda definira ciljne skupine kojima su potrebne specifične usluge profesionalnog usmjeravanja. Rezultati obrade Ankete pokazali su kako oko 30% učenika ima potrebu za stručnom pomoći pri odabiru obrazovnog programa. Učenicima su omogućene usluge informiranja (grupnog, individualnog), samo-informiranja putem brošura, interneta, računalnog programa profesionalnog usmjeravanja Moj izbor ili profesionalno savjetovanje. Skupni rezultati Ankete ukazuju na trendove u profesionalnim namjerama učenika i proslijeđuju se dionicima u području obrazovanja i zapošljavanja na županijskoj i nacionalnoj razini.

Profesionalno usmjeravanje učenika provodi se zajedničkim djelovanjem savjetnika škola i savjetnika za profesionalno usmjeravanje Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje. Međutim, profesionalno usmjeravanje još uvijek nije dovoljno razrađeno u zakonskim propisima iz područja obrazovanja; osim u Nacionalnom okvirnom kurikulumu nedostatno se spominje u Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Zakonu o strukovnom obrazovanju i Zakonu o obrazovanju odraslih.

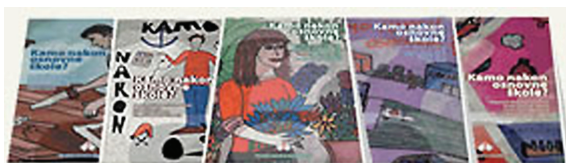
Posebna pozornost pridaje se učenicima za koje se predviđa da bi nakon završetka školovanja mogli imati otežan pristup tržištu rada, odnosno učenicima s teškoćama u razvoju, zdravstvenim teškoćama, teškoćama učenja, poremećajima u ponašanju i sl. Sukladno Odluci o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u srednje škole Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, učenici s većim teškoćama u razvoju imaju pravo na izravan upis u srednju školu mišljenjem Službe za profesionalno usmjeravanje Zavoda. Učenici s većim zdravstvenim smetnjama imaju pravo na ostvarivanje prednosti pri upisu. Stručnom timu za profesionalno usmjeravanje upućuju se i učenici koji pokazuju neuspjeh u srednjoj školi. Stručno mišljenje o najprimjerenijem odabiru obrazovanja uvažava s jedne strane potrebe tržišta rada i mogućnosti obrazovanja, a s druge strane individualne mogućnosti i potrebe učenika te po potrebi uključuje timsku obradu uz mogućnost psihološkog testiranja, intervjua i liječničkog pregleda specijaliste medicine rada.

U svakoj područnoj službi Zavoda organiziraju se Sajmovi poslova, Dani profesionalnog usmjeravanja i druge manifestacije na kojima se učenici imaju priliku upoznati s ponudama obrazovnih institucija, ključnim dionicima tržišta rada te koristiti usluge profesionalnog usmjeravanja. U cilju promocije zanimanja traženih na tržištu rada Zavod u suradnji s područnim obrtničkim komorama provodi aktivnosti promidžbe obrtničkih zanimanja za učenike i financira

liječničke preglede za upis učenika u ta zanimanja.

Profesionalnim informiranjem se učenicima i njihovim roditeljima pružaju informacije relevantne za donošenje odluka o nastavku školovanja, odnosno u planiranju daljnjeg profesionalnog razvoja. Ovisno o potrebama korisnika i svrsi informiranja Hrvatski zavod za zapošljavanje godišnje izdaje preko 30.000 različitih letaka i brošura u svrhu profesionalnog usmjeravanja. U cilju informiranja o mogućnostima školovanja u srednjim školama na području Republike Hrvatske svake godine izdaju se i **regionalne brošure za pet Hrvatskih** regija o mogućnostima upisa učenika u srednje škole. U brošurama se nalaze opisi zanimanja, informacije o uvjetima upisa, stipendijama, školama i programima obrazovanja, učeničkim domovima, najtraženijim zanimanjima te uslugama profesionalnog usmjeravanja Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje.

Regionalne brošure „Kamo nakon osnovne škole“ za šk. god. 2010./2011.

“**Moj izbor**” je računalni program profesionalnog usmjeravanja koji se koristi u područnim službama Zavoda, školama i drugim organizacijama. Namijenjen je korisnicima starijima od 13 godina: učenicima osnovnih i srednjih škola, studentima, nezaposlenim osobama, zaposlenim osobama koje razmišljaju o promjeni zanimanja i svima onima koje zanimaju različite informacije o zanimanjima.

Pruža mogućnost korištenja triju osnovnih funkcija Programa: pretraživanje informacija o zanimanjima, o mogućnostima obrazovanja u Republici Hrvatskoj, te testiranja interaktivnim upitnikom samoprocjene interesa i vještina. Program je nastao kao rezultat prilagodbe programa „Adult directions“ u vlasništvu organizacije CASCAiD Ltd., Sveučilišta Loughborough u Velikoj Britaniji. Prilagodba programa započeta je tijekom 2004. godine radi mogućnosti njegove uporabe u Hrvatskoj. Pri kraju je izrada 4. verzije programa s bazom od 350 zanimanja. U cilju povećanja dostupnosti usluga planira se izrada Internet verzije programa.

Prema Programu gospodarskog oporavka, Vlada Republike Hrvatske je u srpnju 2010. godine donijela Uredbu o praćenju, analizi i predviđanju potreba

tržišta rada za pojedinim zvanjima, te izradi i uzimanju u obzir preporuka za obrazovnu upisnu politiku. Temeljem ove Uredbe, Upravno je vijeće Zavoda donijelo Plan i metodologiju praćenja, analize i predviđanja potreba tržišta rada za pojedinim zvanjima te izradi preporuka za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja. Sukladno utvrđenoj metodologiji, u prosincu 2010. godine Zavod je izradio Preporuke i uputio ih Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, sektorskim vijećima te obrazovnim ustanovama.

U jesen 2007. godine započeo je projekt Tempus s ciljem razvoja modela pružanja integriranih usluga za studente na hrvatskim sveučilištima. Uspostavljena su savjetovališta na Sveučilištu u Zagrebu, Dubrovniku, Rijeci i Osijeku. Nakon završetka projekta studentski savjetovališni centri nastavili su svoj rad te u njima student mogu dobiti usluge individualnog i grupnog savjetovanja. Organiziraju se i različite tematske radne grupe i tribine. Na Sveučilištu u Zagrebu djeluje i savjetovalište za studente s invaliditetom.

e) Planirani projekti, primjena EU strategija i smjernica

Hrvatski zavod za zapošljavanje uskoro započinje s provedbom projekta „**Usluge HZZ-a klijentima: Unaprjeđenje cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i ICT podrška**“, u sklopu IV komponente Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA) projekta „Razvoj ljudskih potencijala“.

Opći cilj projekta je poduprijeti razvoj kapaciteta hrvatskih javnih institucija i relevantnih dionika u području obrazovanja i zapošljavanja za provedbu profesionalnog usmjeravanja. Nadalje, svrha projekta jest i razviti unaprjeđen ICT sustav Zavoda utemeljen na modelu integracije i razmjene podataka između ključnih dionika tržišta rada čime će se olakšati praćenje korisnika usluga profesionalnog usmjeravanja. Kroz aktivnosti projekta planirana je uspostava Nacionalnog foruma za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje te izrada prijedloga nacrta zakonske regulative u području profesionalnog usmjeravanja. Nacionalni forum za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje je mehanizam okupljanja relevantnih dionika radi učinkovitijeg razvoja politika, mjera i aktivnosti i usklađenije pružanje usluge. Nacionalni forumi cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja do sada su osnovani u 17 europskih zemalja, a u 10 zemalja je u tijeku osnivanje takvog foruma. Projektom je planirano i osnivanje sedam Centara za informiranje i savjetovanje o karijeri izvan prostora Zavoda čime će se omogućiti veća dostupnost informacija i usluga.

U okviru programa IPA 2007-2011. planira se uspostava novog modela elektronskog savjetovanja u Zavodu namijenjenog najširim skupinama korisnika. Novi model **e-savjetovanja** bit će dostupan na internetu, a uključivat će informacije relevantne za profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere, mogućnost samoprocjene kompetencija i interesa, alat pomoći za postavljanje ciljeva u traženju posla i dr.

Projektom **Centar tržišta rada** Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje (IPA 2007.-2009.) čija je provedba u tijeku podržava se osnivanje Centra s ciljem obrazovanja zaposlenika Zavoda i drugih ključnih dionika na tržištu rada. Definiraju se ključne kompetencije i standardi kvalitete za temeljne i potporne poslovne procese Zavoda; provodi analiza obrazovnih potreba savjetnika, razvijaju kapaciteti trenera za provedbu kontinuiranih stručnih usavršavanja radnika Zavoda i drugih organizacija na tržištu rada.

Republika Hrvatska je od 2011. godine uključena u rad **Europske mreže politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja** (engl. European Lifelong Guidance Policy Network – skr. ELGPN), koja je utemeljena 2007. godine na inicijativu Europske komisije s ciljem ujednačavanja politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u području zapošljavanja i obrazovanja u zemljama članicama EU i zemljama kandidatima. Podrška je razvoju sustava nacionalnih politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja, povezivanja s politikama zapošljavanja, cjeloživotnog učenja i socijalnog uključivanja, te razmjene

iskustava i znanja među njenim članicama. Hrvatski zavod za zapošljavanje je odlukom dvaju ministarstava nadležnih za obrazovanje i zapošljavanje imenovan nacionalnim predstavnikom i operativnim partnerom projekta na razini Republike Hrvatske.

Euroguidance mreža Hrvatska utemeljena je pri Agenciji za mobilnost kao dio mreže centara koji povezuju sustave profesionalnog usmjeravanja u Europi. Euroguidance promovira mobilnost, omogućuje stručnu pomoć savjetnicima za profesionalno usmjeravanje te pojedincima u boljem razumijevanju mogućnosti dostupnih svim građanima Europe. Osnovana je 1999. od strane Europske Komisije unutar druge faze projekta Leonardo da Vinci.

Međunarodno udruženje za školsko i profesionalno savjetovanje (engl. International Association for Educational and Vocational Guidance - skr. IAEVG) čiji je Hrvatska član omogućava razmjenu iskustava stručnjaka u svijetu putem informativnih tiskovina i stručnih kongresa.

Daljnji razvoj sustava cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u Republici Hrvatskoj podrazumijeva uspostavu nacionalne strategije, identifikaciju tijela nadležnih za njezinu provedbu i praćenje, koordinaciju djelovanja relevantnih dionika u području obrazovanja i zapošljavanja uz jačanje njihovih kapaciteta, uključujući socijalne partnere, privatni i civilni sektor.

Navodimo nekoliko najvažnijih EU strategija koje jesu i bit će temelj razvoja cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u RH u narednom razdoblju:

- **Europa 2020: Europska strategija za pametni, održivi i inkluzivni rast** (engl. Europe 2020 - The EU strategy for smart, sustainable and inclusive growth) među svoje ciljeve do 2020. uključuje smanjenje ranog napuštanja školovanja na 10 % te završavanje programa visokoškolskog obrazovanja za 40% mlađe generacije. Naglašava potrebu omogućavanja lakšeg ulaska mladih ljudi na tržište rada, unapređenje priznavanja neformalnog i informalnog učenja, poboljšanja obrazovnih ishoda, povećanje privlačnosti strukovnog obrazovanja, mogućnosti usvajanja kompetencija potrebnih za cjeloživotno učenje i tržište rada. Visokokvalitetni, pristupačni i koordinirani sustavi profesionalnog usmjeravanja ključni su za postizanje ovih ciljeva.
- **“Strategija za nove poslove i vještine”** (engl. An Agenda for New Skills and New Jobs) je instrument kojim se nastoji pomoći EU da dostigne zajednički cilj usvojen u okviru strategije “Europa 2020” a kojim je zacrtano da se do 2020. na razini EU dostigne stopa zaposlenosti do 75% (u dobnoj skupini 20-64 godine). Ulaganje u razvoj kompetencija osnovni je preduvjet za razvoj gospodarstava i temelj europskog socijalnog modela. Tržišta rada će u budućnosti zahtijevati više razine i drugačije kombinacije kompetencija i kvalifikacija. Nužnost usvajanja transverzalnih kompetencija i cjeloživotnog učenja bit će sve izraženija.

- Program “**Mladi u pokretu**” (engl. Youth on the Move) dio programa Europa 2020 usmjeren je mladima koji predstavljaju petinu europske populacije, čije će kompetencije biti presudne u postizanju ciljeva Europe 2020. Cilj je povećati učinkovitost i privlačnost institucija visokog obrazovanja u EU, podizanje kvalitete svih razina obrazovanja i osposobljavanja uz promidžbu studentske i mobilnosti edukatora, te poboljšanje zapošljivosti mladih osoba.
- “**Mladi na djelu**” (engl. Youth in Action) je program Europske unije namijenjen mladima u dobi od 15 do 28 godina (iznimno 13-30 godina). Uspostavljen je Odlukom Europskog parlamenta i Vijeća EU za razdoblje 2007.- 2013. Cilj je potaknuti aktivno građanstvo, solidarnost i toleranciju među mladim Europljanima i uključiti ih u oblikovanje budućnosti Unije. Najveći je program EU za mlade kojim upravlja Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu (EACEA). Nudi brojne mogućnosti mobilnosti i neformalnog učenja te promiče međukulturalni dijalog.

III. Literatura

1. Belov, S. (1982.): Razvoj aktivnosti profesionalne orijentacije u udruženom radu, Profesionalna orijentacija u Zagrebu 1931.-1981., Delegatski informator "Zapošljavanje", god. VI, br. 23, Zagreb
2. European Training Foundation (ETF) & European Centre for the Development of Vocational Training (CEDEFOP) (2009.): Case Study Contributions from the European Training Foundation, Guidance and counseling to fight early school leaving in Croatia
3. European Lifelong Guidance Policy Network (ELGPN) <http://ktl.jyu.fi/ktl/elgpn>
4. European Commission (2010.): Europe 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth, Bruxelles
5. European Commission (2010.): An Agenda for new skills and jobs: A European contribution towards full employment. COM(2010) 682 final
6. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2009.): Moj izbor – priručnik s opisima zanimanja, Birotisak, Zagreb
7. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2010.): Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja, Zagreb
8. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2006.): Spomenica Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje od 1906. do 2006., Zagreb
9. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2008.): Spomenica Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje od 1906. do 2006. – 2. Izdanje, Zagreb
10. Koren, I. (2007.): Uloga psihologije i psihologa u profesionalnom usmjeravanju u Hrvatskoj, Sisak
11. Lesjak, V. (1982.): Uloga tima u profesionalnom savjetovanju, Profesionalna orijentacija u Zagrebu 1931.-1981., Delegatski informator "Zapošljavanje", god. VI, br. 23, Zagreb
12. Maričević, S. (1982.): Razvoj aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u školama, Profesionalna orijentacija u Zagrebu 1931.-1981., Delegatski informator "Zapošljavanje", god. VI, br. 23, Zagreb
13. Matešić, K. (2006.): Drugo razdoblje razvoja testova i postupaka testiranja u Republici Hrvatskoj od 1932. do 1948. Godine, Suvremena psihologija, vol.9, br.1, Naklada Slap, Jastrebarsko

14. Matešić, K. (2010.): Psihodijagnostička sredstva, Naklada Slap, Jastrebarsko
15. Matešić, K. (2006.): Treće razdoblje razvoja testova i postupaka testiranja u Republici Hrvatskoj od 1952. do 1991. Godine, Suvremena psihologija, vol.9, br.2, Naklada Slap, Jastrebarsko
16. Savezni biro za poslove zapošljavanja (1974.): Principi konstrukcije, sprovođenja i kontrole testiranja bitnih osobina kandidata u procesima profesionalnog savjetovanja pri zapošljavanju i selekcije – Elaborat s načelnim rješenjima i prijedlozima, Beograd
17. Savezni biro za poslove zapošljavanja (1978.): Testiranje u profesionalnoj orijentaciji i zapošljavanju -Profesionalna orijentacija i zapošljavanje, bilten br. 52, Beograd
18. Szanyi, N. (1982.): Medicina u školskoj i profesionalnoj orijentaciji, Profesionalna orijentacija u Zagrebu 1931.-1981., Delegatski informator "Zapošljavanje", god. VI, br. 23, Zagreb
19. Šverko, B. (1998): Vodič kroz zanimanja, Razbor, Zagreb
20. Tarbuk, D. (1982.): Razvoj službe za profesionalnu orijentaciju, Profesionalna orijentacija u Zagrebu 1931.-1981., Delegatski informator "Zapošljavanje", god. VI, br. 23, Zagreb
21. Vijeće Europske unije (2004.) Jačanje politika, sustava i praksi usmjeravanja tijekom života, 9286/04 EDUC 109 SOC 234.
22. Vijeće Europske unije (2008.): Bolja integracija cjeloživotnog usmjeravanja u strategije cjeloživotnog učenja, 2905. sastanak vijeća vezan za obrazovanje, mlade i kulturu, Bruxelles, 21. studenog 2008.
23. Vujčić, V. (2011.): Profesionalno usmjeravanje u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje; doprinos razvoju i standardizaciji psihodijagnostičkih sredstava, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Vinkovci
24. Zečirević, M. (2011.): Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u Republici Hrvatskoj s aspekta Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Zbornik radova konferencije "80 godina cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u Republici Hrvatskoj: Novi izazovi i pristupi"